

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дфн Димитър Веселинов Димитров

за дисертационен труд на тема *„Типични грешки при усвояването на словореда на второстепенните части на немското изречение от български обучавани“* за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Германски езици“ (немски език), научна област 2.1. Филология, разработен във Филологическия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“ от докторант Олег Будьониев Александров под научното ръководство на доц. д-р Антоанета Стоянова Михайлова

Депозираният за обсъждане дисертационен труд на тема *„Типични грешки при усвояването на словореда на второстепенните части на немското изречение от български обучавани“* е успешно разработен от докторанта Олег Будьониев Александров под научното ръководство на доц. д-р Антоанета Стоянова Михайлова. Докторантурата е обявена и администрирана от Катедрата по германистика и романистика към Филологическия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“, където е преведена вътрешната защита. Със заповед на Ректора на ЮЗУ 1775 от 02.09.2021 г. съм определен за член на Научното жури, което следва да проведе публичната защита. Предоставеният ми за рецензиране финален вариант на дисертационния труд на докторанта Олег Александров, както и съпътстващата документация по процедурата, отговарят на изискванията на съответните национални нормативни документи и на вътрешните правила за развитие на академичния състав в Югозападния университет „Неофит Рилски“. Не съм получил справка за процентите на евентуални текстуални съответствия, но естеството на дисертационния текст и логиката на изложението свидетелстват за авторово интерпретиране на разглежданата проблематика. Докторант Олег Александров изпълнява минималните национални изисквания за образователната и

научна степен „доктор“, като събира 90 т. (50 т. от текст на депозиран дисертационен труд и 40 точки от 4 публикации по темата на дисертацията в рецензирани издания) при необходими 80 т.

Темата на изследването е свързана с установяването и проучването на типични грешки при усвояването на словореда на второстепенните части на немското изречение от български обучавани. Характеризира се с лингводидактологична конкретност и отговаря на изискванията за дисертабилност, което ми дава повод да поздравя научния ръководител доц. д-р Антоанета Михайлова за избора на този интересен проблем за изследване.

Анализът на грешките е типична изследователска тема от втората половина на XX век, свързана с теорията за междинния език, която въпреки постиженията на модерната лингводидактология, не е загубила своята актуалност и има конкретно приложение в организацията на чуждоезиковото обучение. В този епистемологичен контекст извеждането на преден план на типичните грешки при усвояването на словореда на второстепенните части на немското изречение от български обучавани не само е пряко свързано с обучението по немски като чужд език, но има и ясно формулирано и реализирано от автора конкретно практическо приложение за оптимизиране на образователния процес. Депозираната разработка е осъществена според съвременните изисквания за изготвяне на дисертационен труд и съдържа необходимите елементи за такъв тип изследване.

Депозираният текст е в обем от 270 страници, разпределени в пет части. Първите четири части съответстват на въведение (с. 4–10) и три глави (с. 11–173). Петата част е условно назована така, тъй като в нея са включени заключението (с. 174–177), приложения (с. 178–260) и библиография (с. 261–270). Целите и задачите на дисертационния труд са представени коректно, като държа да отбележа корелативната насока за съпоставяне на грешките при словореда на второстепенните части спрямо фиксираните отклонения от нормата на употреба при главните части на немското изречение. Методологията на изследването е

съобразена с характера на проучването. Бих препоръчал на колегата да формулира по-ясно работната хипотеза в първата част на изследването.

Проучването е осъществено сред достатъчен брой обучаеми, което придава статистическа значимост на получените резултати. Анализирани са 601 писмени разработки на гимназисти и студенти, съставени на различни теми от учебното съдържание в периода 2017–2020 година. Обследваните материали се вписват в общоевропейския рамков диапазон за равнища на владение A2, B1 и B2. В първата част на дисертацията наред с проблемите около формулирането на целите и задачите, както и около определянето на обекта, субекта и изследователската методология, се представят и трудностите, „които се появяват в хода на изследването върху типичните словоредни грешки в немското изречение“, и които с висока степен на системност се допускат от българоезични обучавани (ученици в гимназиална степен и студенти). Необходимо е да се отбележи многозначността на термина „хипотеза“, използван в разработката, тъй като се преплитат методологични (епистемологичен конструкт), частнотеоретични (теоретичен конструкт на конкретно лингводидактологично направление) и лингводидактологични ракурси (от гледна точка на участниците в комуникативния процес и от гледна точка на наблюдателя на този процес). Въпреки тези теоретични рецептивни наслагвания докторантът Олег Александров е успял да формулира достатъчно ясна теоретико-изследователска и практическо-приложима опозиция, използвайки дихотомията „хипотеза <-> хипотези“. Като отчитам сложността на този проблем, приветствам опита на Александров да конструира своя текст, решавайки ad hoc тази терминологична многопластовост.

Във втората част е представен разработеният от докторанта Олег Александров теоретичен лингводидактологичен модел за построяване на изречение в немския и българския език, като фокусът пада върху подредбата на второстепенните части (допълнение, обстоятелствено пояснение и определение). Представен е частичен обзор на различни класификации на езиковите грешки, като

са дадени достатъчни аргументи за конкретния авторов избор. Констатирано е, че поради разликата в конструирането на немския и българския словоред при по-голяма част от второстепенните части (допълнения, обстоятелствени пояснения, несъгласувани определения) възникват условия за негативен пренос на структури от родния български език върху целевия немски език, докато при други второстепенни части (съгласувани определения, сказуемни/предикативни определения, приложения) се предполага, че този проблем не представлява особена трудност за българоезичните обучаеми. Интерес заслужава историческият преглед на развитието на словореда на немското и българското изречение, който може да се разшири в последваща публикация на докторанта. Авторовата позиция е добре представена и защитена с валидни аргументи.

В третата част на изследването се анализират резултати от проведените проучвания върху корпуса от грешки, които докторантът старателно е събрал, описал според избраната от него типологична характеристика и аналитично представил. Проведен е количествен и качествен анализ на фиксираните синтактични реализации, получени като резултат от приложението на авторовата работна програма. Тук докторантът Олег Александров прави проверка на формулираните (още във втората част на дисертационния си труд) предположения за проява на потенциални интерферентни влияния и актуализиране на отклонения от нормите на съвременния немски синтаксис в процеса на конструирането от обучаемите на изречения и свързан текст.

Четвъртата част е посветена на анализ на причините за допускане на регистрираните от докторанта синтактични грешки при усвояването на словореда на второстепенните части на немското изречение от българоезични обучавани и се предлагат конкретни авторови варианти за решение на този важен лингводидактологичен проблем. Коректно са разгледани както ендогенните, така и екзогенни фактори за проява на интерференция. Към момента на провеждане на изследването е направен лингводидактологичен преглед на различните подходи за

представяне на словоредните особености на второстепенните части в немското изречение, застъпени от авторите на учебници и учебни помагала по немски език, предназначени за българското училище и одобрени от Министерството на образованието и науката.

Докторантът Олег Александров представя интересна лингводидактологична класация на фиксираните в изследователския корпус грешки. Първото място се заема от морфологичните по своя характер грешки, които най-често се проявяват в номиналната система на съвременния немски език от типа на неправилно определяне на рода на съществително име и съответно неправилно съгласуване на прилагателно име, отклонения от нормата при употреба на косвените падежи – 2052 от общо 4846 грешки (42,3%). На второ място идват правописните и пунктуационните грешки – 1156 от общо 4846 грешки (23,9%). Третото място се заема от морфологичните грешки, които засягат овладяването на вербалната система на немския език от типа на неправилно поставяне на личните окончания на синтетичните глаголни словоформи, грешен избор на спомагателен глагол в аналитични глаголни времена и проблеми при коректното формообразуване на миналите причастия – 638 от общо 4846 грешки (13,1%). На този лингводидактологичен фон Олег Александров констатира, че словоредните грешки, допускани от обучаеми с първи език български в анализирани от него писмени работи са 600 от общо 4846 грешки, което прави (12,4%) и те се нареждат на четвърто място по честота. Това не омаловажава проблема, а привлича вниманието към един negliжиран аспект, на който обаче трябва да се обърне съответното внимание в процеса на чуждоезиковото обучение. Необходимо е да се засили работата по правилното усвояване на позицията на финитните глаголни форми не само в главните, но и в подчинените изречения, както и да се обърне особено внимание на правилното усвояване на позицията на подлога в подчинени изречения. Все пак основната заслуга на разработката на докторанта Олег Александров е в поставянето на лингводидактологичен акцент върху вижданията му за оптимизиране на работата по усвояването на правилното позициониране „на

допълненията в немския език спрямо обстоятелствените пояснения“ от една страна, на правилното позициониране „на допълненията и обстоятелствените пояснения спрямо именната част на съставно сказуемо“ от друга страна, и не на последно място решаването на проблема със струпването „на няколко обстоятелствени пояснения вляво от финитната глаголна форма в простото изречение“ и овладяване на правилната последователност в подредбата „на няколко обстоятелствени пояснения в контактна позиция в централното поле на изречението“. Посочени са и няколко отклонения от немскоезичната норма с епизодични прояви, което свидетелства за опита на докторанта да даде цялостна картина на данните, фиксирани в неговия работен корпус, независимо от периферния им характер.

В приложението, добавено към основния текст на дисертационния труд, са включени репрезентативни примери за словоредни грешки, извлечени от писмените работи на обучаваните през трите години на провеждане на изследването. Добавени са също така и съответните статистически данни, които позволяват да се онагледят конкретни авторови твърдения, застъпени в дисертационния труд.

Авторефератът отговаря на нормативните изисквания и отразява съдържанието на дисертационния труд.

В заключение предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да се присъди на Олег Будьониев Александров образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Германски езици“ (немски език), научна област 2.1. Филология.

12.11.2021 г.

проф. дн Димитър Веселинов

PEER REVIEW

by Prof. Dimitar Vesselinov Dimitrov, PhD

of a dissertation entitled *Typical mistakes in mastering the word order of the secondary parts of the German sentence by Bulgarian students* („Типични грешки при усвояването на словореда на второстепенните части на немското изречение от български обучавани“) for awarding an educational and scientific degree “Doctor” in the scientific specialty “Germanic Languages” (German language), scientific field 2.1. Philology, prepared at the Faculty of Philology at the South-West University “Neofit Rilski” by the doctoral student Oleg Budyoniev Alexandrov under the scientific guidance of Assoc. Prof. Dr. Antoaneta Stoyanova Mihaylova.

The dissertation paper *Typical mistakes in mastering the word order of the secondary parts of the German sentence by Bulgarian students* submitted for discussion has been successfully developed by the doctoral student Oleg Budyoniev Alexandrov under the scientific guidance of Assoc. Prof. Dr. Antoaneta Stoyanova Mihaylova. The doctorate was announced and administered by the Department of German and Romance Studies at the Faculty of Philology at the South-West University “Neofit Rilski”, where the internal defence was held. By order of the Rector of SWU No. 1775 of 02.09.2021 I have been appointed a member of the Scientific Committee which must conduct the public defence. The final version of the dissertation of the doctoral student Oleg Budyoniev Alexandrov, submitted to me for review, as well as the accompanying documentation required under the procedure, meet the requirements of the respective national normative documents and the internal rules for the development of academic staff at the South-West University “Neofit Rilski”. I have not received any reference concerning the percentages of possible textual correspondences, but the nature of the dissertation text and the logic of the exposition testify to the author’s interpretation of the examined issues. The doctoral student Oleg Alexandrov meets the minimum national

requirements for the degree “Doctor”, having gained 90 points (50 points from the text of the submitted dissertation and 40 points from 4 publications on the topic of the dissertation in peer-reviewed editions) where 80 points are required.

The topic of the research is connected with the identification and study of typical mistakes in mastering the word order of the secondary parts of the German sentence by Bulgarian students. It is characterised by linguo-didactologic specificity and meets the requirements for dissertability, which gives me reason to congratulate the supervisor Assoc. Prof. Dr. Antoaneta Mihaylova for choosing this interesting problem for research.

Error analysis is a typical research topic from the second half of the 20th century, related to the theory of interlanguage, which, despite the achievements of modern linguodidactology, has not lost its relevance and has its specific application in the way foreign language teaching is organised and carried out. In this epistemological context, bringing to the fore the typical mistakes in mastering the vocabulary of the secondary parts of the German sentence by Bulgarian students is not only directly related to learning German as a foreign language but also has a clearly formulated and implemented by the author specific practical application for optimising the teaching process. The submitted work is developed according to the contemporary requirements for the preparation of a dissertation and contains the necessary elements for this type of research.

The volume of the submitted text is 270 pages, divided into five parts. The first four parts correspond to an introduction (pp. 4-10) and three traditional chapters (pp. 11-173). The fifth part is tentatively designated so, as it includes the conclusion (pp. 174-177), appendices (pp. 178-260) and bibliography (pp. 261-270). The goals and tasks of the dissertation are presented correctly, and I feel obliged to note the correlative approach toward comparing the errors in the word order of the secondary parts with the recorded deviations from the normal usage of the principal parts of the German sentence. The methodology of the study is consistent with the nature of the study. I would recommend that the colleague should formulate more clearly the working hypothesis in the first part of the study.

The research was conducted on the basis of a sufficient number of students, which gives statistical significance to the obtained results. A total of 601 written works on various topics of the educational content written by high school and university students in the period 2017-2020 were analysed. The reviewed materials fall within the pan-European framework range for proficiency levels A2, B1 and B2. The first part of the dissertation, along with the problems of formulating goals and objectives, as well as defining the object, subject and research methodology, presents the difficulties “which arise in the course of research on typical word-order errors in the German sentence”, and which are committed by Bulgarian-speaking students with a high degree of consistency (high school and university students). It is necessary to note the ambiguity of the term “hypothesis” used in the dissertation, as it intertwines methodological (epistemological construct), private theoretical (theoretical construct of a particular linguistic didactic direction) and linguo-didactologic perspectives (from the point of view of the participants in the communication process and from the point of view of the observer of this process). Despite these theoretical receptive superimpositions, the doctoral student Oleg Alexandrov has managed to formulate a sufficiently clear theoretical-research and practically-applicable opposition, using the dichotomy “hypothesis <-> hypotheses”. Considering the complexity of this problem, I welcome Alexandrov’s attempt to construct his text by solving this ad hoc terminological multilayeredness.

The second part presents the theoretical linguo-didactologic model developed by the doctoral student Oleg Alexandrov for constructing a sentence in German and in Bulgarian, with the focus on the arrangement of the secondary parts (object, adverbial and attribute). A partial overview of different classifications of linguistic errors is presented, and sufficient arguments are given for the author’s specific choice. He has established that due to the differences in the construction of German and Bulgarian word order there are conditions for the negative transfer of structures from the native Bulgarian language into the target German language with regard to some secondary parts (objects, adverbials and certain attributes), while with regard to other secondary parts (certain attributes, predicative adjectives, appositions) the assumption is that this problem is not particularly

difficult for Bulgarian language learners. The historical review of the development of the word order of German and Bulgarian sentences deserves interest, and could be expanded in a subsequent publication by the doctoral student. The author's position is well presented and defended with valid arguments.

The third part of the study analyses the results of the research carried out on the corpus of errors which the doctoral student has carefully collected, has described according to his chosen typological characteristics and has presented analytically. A quantitative and qualitative analysis of the recorded syntactic realisations obtained as a result of the application of the author's work schedule has been carried out. Here the doctoral student Oleg Alexandrov has checked the formulated assumptions (in the second part of his dissertation) for the manifestation of potential interference influences and updating of deviations from the norms of modern German syntax in the process of constructing sentences and connected text by the students.

The fourth part is devoted to the analysis of the reasons for committing the syntactic errors recorded by the doctoral student in the process of mastering the word order of the secondary parts of the German sentence by Bulgarian-speaking students, and the author offers specific options for solving this important linguo-didactologic problem. Both endogenous and exogenous interference factors are properly considered. At the time of the research, a linguo-didactologic review of the different approaches to presenting the peculiarities in the word order of the secondary parts of the German sentence, presented by the authors of textbooks and handbooks in German intended for the Bulgarian school and approved by the Ministry of Education and Science was carried out.

The doctoral student Oleg Alexandrov presents an interesting linguo-didactologic ranking of the errors captured in the research corpus. The first place is occupied by the morphological errors which appear most often in the nominal system of the modern German language, such as incorrect determination of the gender of a noun and, respectively, incorrect noun-adjective agreement, deviations from the norm when using indirect cases – 2,052 of a total of 4,846 errors (42.3%). In second place we find spelling

and punctuation errors – 1,156 of a total of 4,846 errors (23.9%). The third place is occupied by morphological errors which affect the mastery of the verbal system of the German language, such as incorrect placement of the endings of synthetic verb forms, wrong choice of the auxiliary verb in analytical verb tenses and problems in the correct formation of past participles – 638 of a total of 4,846 errors (13.1%). Against this linguo-didactologic background, Oleg Alexandrov has established that the linguistic errors made by students with Bulgarian as their first language in the written works analysed by him are 600 out of a total of 4,846 errors, which makes (12.4%) and they rank fourth in frequency. This does not depreciate the problem, but draws attention to a neglected aspect which, however, must receive due attention in the process of foreign language teaching. It is necessary to strengthen the efforts connected with the correct learning of the position of finite verb forms not only in the main clauses but also in the subordinate clauses, as well as to pay special attention to the correct learning of the position of the subject in subordinate clauses. However, the main merit of the work of the doctoral student Oleg Alexandrov is in placing a linguo-didactologic emphasis on his views of optimising the work connected with the mastering the correct positioning of “attributes in German in relation to adverbials” on the one hand, the correct positioning of “attributes and adverbials in relation to the nominal part of a compound predicate” on the other hand, and last but not least in solving the problem of accumulating “several adverbials to the left of the finite verb form in a simple sentence” and mastering the correct sequence in the arrangement of “several adverbials in contact position in the central field of the sentence”. A number of episodic deviations from the German-language norm have also been pointed out, which testifies to the doctoral student’s attempt to provide a complete picture of the data in his working corpus, regardless of their peripheral nature.

The appendix, attached to the main text of the dissertation, includes representative examples of word-order errors derived from the written works of the students in the course of the three years of the research. Relevant statistical data has also been added, which enables the author to illustrate some of his specific statements presented in the dissertation.

The abstract meets the regulatory requirements and reflects the contents of the dissertation.

In conclusion, I propose to the members of the esteemed Scientific Committee to award Oleg Budyoniev Alexandrov the educational and scientific degree “Doctor” in the scientific specialty “Germanic Languages” (German language), scientific field 2.1. Philology.

12.11.2021

Prof. Dimitar Vesselinov, PhD